

Castells a Catalunya: terra de frontera

Objectius

- Conèixer l'evolució de la frontera a la Catalunya del segle XI.
- Observar l'estructura constructiva dels castells de frontera.
- Entendre la funció dels castells de frontera sobre la defensa del territori.
- Relacionar els castells de frontera amb les relacions socials i econòmiques que van originar.
- Valorar la importància dels castells de frontera com a patrimoni històric que cal preservar.

Descripció de l'activitat

Per conèixer la importància dels castells de frontera en l'evolució de la Catalunya medieval es proposa el visionat d'un vídeo d'una durada de 10' amb les preguntes corresponents de comprensió, es desenvolupa una proposta didàctica sobre els castells de frontera a la Vall del Gaià i, per acabar, es demana a l'alumnat, com a activitat complementària, que es converteixin en guies de turisme i dissenyin un itinerari de 2 dies per qualsevol zona de Catalunya on es puguin visitar castells medievals.

Recursos emprats

Vídeo produït per TV3 en l'espai "Memòria de Catalunya", proposta didàctica interactiva anomenada "Gaià, un riu fortificat", pàgines web per al disseny de la ruta turística, processador de textos i Google maps.

Temporització

Quatre sessions de classe. Si es vol dedicar menys temps lectiu es pot excloure la darrera activitat, de manera que quedi reduïda a 2 hores lectives, temps suficient per realitzar la primera i segona activitat.

Alumnat a qui s'adreça especialment

Alumnat de 2n d'ESO.

Aspectes didàctics i metodològics

Es proposa dedicar les dues primeres sessions de classe a realitzar les activitats 1 i 2, de manera que es puguin dedicar dues sessions completes al disseny de l'itinerari de viatge.

La primera activitat demana el visionat d'un fragment del documental titulat "Castells de frontera", de l'espai de TV3 "Memòria de Catalunya". El vídeo sencer té una durada de 26', però tan sols es formulen preguntes relacionades amb els deu primers minuts. En aquest fragment s'explica quin és el límit fronterer entre la Catalunya vella i la Catalunya musulmana i el concepte de castell termenat, i el que suposa quant a les relacions socials, econòmiques i de defensa del territori.

Durant el visionat es poden anar responant les preguntes que es formulen ja que manté l'ordre temporal del mateix.

Aquest visionat es pot fer amb tot el grup classe per anar solucionant els possibles dubtes que sorgeixin.

Es demana ubicar en un mapa mut la frontera que el vídeo esmenta, localitzant les comarques corresponents.

A continuació, i fins a completar les dues hores lectives inicials, es desenvolupa una proposta didàctica titulada “Gaià, un riu fortificat”, creada i dissenyada per Eloi Biosca i Eduard Barrobés. El material de treball de l'alumnat cal descarregar-lo des de la mateixa pàgina i anar seguint l'itinerari interactiu que mostra. L'objectiu de la mateixa és donar resposta a una pregunta inicial: Per què hi ha tants castells?. Es pot dur a terme de forma individual o en parelles. S'aconsella revisar prèviament el dossier per seleccionar les qüestions que no presentin dificultats per a l'alumnat.

El treball desenvolupat cal afegir-lo a la resta d'activitats que presenta aquesta proposta.

La darrera activitat pretén fomentar el treball col·laboratiu: cal treballar en parelles o en grups de tres. S'ha de dissenyar un itinerari de visites a castells de Catalunya que tingui una durada de dos dies. En ell es demana que es creï un mapa virtual amb l'itinerari i un tríptic per fer la presentació. Com que l'alumnat tria en quina àrea geogràfica se seguirà l'itinerari poden aparèixer propostes molt diverses. En la fitxa d'activitat es donen les pautes per a la seva realització i l'accés a un tutorial per crear el mapa virtual.

Un cop dissenyat el seu mapa i el tríptic es farà una presentació oral en la qual es presentarà el material elaborat i la justificació de la seva tria.

El professorat avaluarà cada activitat per separat. En la primera i segona activitat es valorarà la correcció de les respostes i en la darrera proposta s'avaluarà: si l'itinerari reuneix les condicions adequades per ser realitzat, l'adequació de la informació cercada, la correcció del mapa amb la informació inserida i el grau de qualitat en la presentació de la informació.

Per reduir la durada de la proposta, el professorat pot prescindir d'alguna de les activitats suggerides.

Continguts, competències i processos que es treballen de forma destacada

Continguts:

1. Límits territorials de la Catalunya vella al segle XI.
2. Els castells de frontera.
3. Distribució geogràfica dels castells de frontera.
4. Organització social i econòmica al voltant dels castells.
5. La Reconquesta del territori musulmà.

Competències:

1. Competència comunicativa lingüística i audiovisual.
2. Tractament de la informació i competència digital.
3. Competència social i ciutadana.

Processos:

1. Observació indirecta
2. Debat i/o exposicions orals
3. Anàlisi de fonts secundàries
4. Identificació d'espais geogràfics.

Documents adjunts

Material de treball per a l'alumnat:

La fitxa de treball de l'alumnat es troba en el document: MAT_ALUM_Castells a Catalunya_terra de frontera.doc

Recursos emprats:

- Vídeo realitzat per TV3 de l'espai "Memòria de Catalunya": "Castells de frontera", accessible des de http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=8188
- Proposta didàctica "[El Gaià, un riu fortificat](#)", dissenyada per Eloi Biosca i Eduard Barrobés.

Itinerari

Itinerari	Títol element	Ordre
Islamisme i feudalització	Castells a Catalunya: terra de frontera.	8